

Põhikooli valikõppeaine „Ettevõtlusõpetus”

**Tööversioon 2017 oktoober
Üldhariduse töörühm**

Tallinn 2017

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Ettevõtlusõpet võib põhikoolis õpetada valikainena või lõimituna teiste õppeainetega. Ettevõtlusõppe eesmärk on anda baasteadmisi ettevõtlusest ning arendada noortes ettevõtlikku hoiakut.

Materjal on valminud Euroopa Sotsiaalfondi poolt rahastatava programmi **„Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“** poolt.

Ettevõtlusõppe valikainekava väljatöötamisel osalesid programmi esimese tegevussuuna üldhariduse töörühma liikmed: Kädi Alanurm, Grete Arro, Juta Jaani, Kristi Goldberg, Imbi Henno, Day-Lee Holm, Katrin Kivisild, Elina Malleus, Elbe Metsatalu, Epp Müil, Anu Olvik, Mari-Liis Tikerperi, Epp Vodja.

Põhikooli valikõppeaine „Ettevõtlusõpetus“

Maht 35 tundi (8. või 9. klassis), sellest 5 tundi kordamiseks, tagasisidestamiseks ja praktilisteks töödeks

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

Ettevõtlusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane

1. mõistab enda arenguvõimalusi töömaailmas, omandab teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad tal olla ettevõtlik töötaja ja ettevõtja;
2. mõistab enda majanduslikke vajadusi ja võimalusi ning langetab otsuseid, lähtudes enda valikutest ja ressursside piiratusest, teeb eesmärgipäraseid valikuid finantsteenuste kasutamisel;
3. mõistab ettevõtluse võimalusi erinevates kontekstides ja enda rolli piirkonna elu mõjutajana, lähtudes keskkonna toetavatest ja piiravatest teguritest.

1. Ettevõtluskeskkond (10 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

1. oskab püstitada eesmärged, võtta vastutust ideede elluviimisel ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
2. saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas;
3. kirjeldab juhendi alusel ettevõtte toimimist;
4. saab aru turgude toimimisest. Suunamisel/grupitööna kavandab lihtsa turundusstrateegia, hindab vajalikke ressursse ja tunneb ettevõtluse põhimõisteid;
5. suunamisel/grupitööna koostab lihtsa ärimudeli, oskab kavandada ressursside kasutamist.
6. oskab iseloomustada ettevõtlikku töötajat;
7. on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
8. saab aru, et jätkusuutlikkuse põhimõte on majanduse ja ettevõtluse suhtes ülim ja tegutseb ise jätkusuutlikult.

Õppesisu

Ettevõtlikkus ja ettevõtlus, ettevõtte toimimine, ettevõtluskeskkond, ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus, eraomand, konkurents, ettevõtluse võimalused ja riskid, äriidee ja ärimudel, kasumi motiveeriv roll. Turundus, tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid, omahind ja turuhinna kujunemine. Ettevõtja ootused ettevõtte töötajale, meeskonnatöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine). Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonna toimimisel. Kohalik ettevõtlus. Ärieetika.

Õppevara:

- Randma, T., Raiend, E., Rohelaan, R. jt (2007). *Ettevõtluse alused*. SA Innove <http://www.innove.ee/UserFiles/Kutseharidus/Ettevõtlusõpe/Ettevõtluse%20alused%20õpilasele.pdf>
- *Töötamise tulevikutrendid* <http://oska.kutsekoda.ee/tootamise-tulevikutrendid/tootamise-tulevikutrendid-2016/>

- Vodja, E., Zirnask, V., Suitsu, P. jt (2014) *Majandusõpik gümnaasiumile*. Junior Achievement Eesti SA Eamets, R jt (2012) Ettevõtlikkusest ettevõtluseni, SA Teadlik Valik TÜ, TTÜ, EEK Mainor (2014)
- *Ettevõtlikkusest ettevõtlikkuseni töövihik* <https://koolielu.ee/waramu/view/1-00fc8369-4a5b-4fd8-9271-da0d872060c9>

Ülesanne 1. Ettevõtte ja ettevõtlik töötaja

Õppetegevused

1. Kirjeldage meeskonnaga õppekäigul külastatud ettevõtte toimimist, mis sisaldab alljärgnevaid:

- a. Ettevõtte tegevusvaldkond, millega ettevõtte tegeleb, mida toodab või millist teenust pakub
- b. Kes on ettevõtte kliendid?
- c. Milliseid seadmeid kasutab ettevõtte kauba tootmiseks või teenuse osutamiseks?
- d. Milliseid materjale/toorainet kasutab ettevõtte kauba tootmiseks või teenuse osutamiseks?
- e. Kui palju inimesi ettevõttes töötab, millised ametid on ettevõttes ja mida need inimesed teevad?
- f. Ettevõtte mõju/olulisus piirkonnale, keskkonnale, töötajale.
- g. Sinu lemmiktöökoht ettevõttes ja miks?
- h. Mis õppekäigul meeldis ja miks, mida võiks järgmisel korral teisiti teha?

2. Arutlege klassis, mida ootab ettevõtte oma töötajatelt

- a. Millised oskused peavad tal olema?
- b. Millised iseloomumadused on soovitud ja millised mitte?

3. Millega peab ettevõtja arvestama (nt töötajate heaolu, seadused, keskkond)?

3. Valmistage ette esitlus (meedium vaba) külastatud ettevõtte ja ettevõtliku töötaja kohta ning esitlege meeskonnatöö tulemusi kõigi liikmete osavõtul kaasõppijatele.

4. Meeskonnatöö analüüs ja hindamine. Arutlege ja andke hinnang meeskonnatööle järgmiste küsimuste abil:

- a. Kas me tulime meeskonnatööga toime?
- b. Kas meeskonnatöö oli põnev?
- c. Kuidas meie meeskonna koostöö laabus?
- d. Mida teeksime teisel korral kindlasti teisiti?
- e. Kas üksteise arvamustega arvestati?

Hindamine: Ettevõtte ja ettevõtlik töötaja

Hindamise aspekt	Hindamiskriteerium
Ettevõtte toimimise kirjeldus	Õpilane kirjeldab juhendile vastavalt ettevõtte toimimist
Ettevõtliku töötaja kirjeldus	Õpilane kajastab arutelus ettevõtliku töötaja kirjeldamisel kõiki aspekte

Esitluse sisu	Õpilaste esitlus sisaldab kõikide õppeülesannete tulemusi
Esitluse vormistus	Õpilased on esitluse koostamisel järginud valitud esitlusviisi (poster, slaidiesitlus, suulise ettekande jne) põhimõtteid
Esitluse tegemise tähtaeg	Õpilased teevad esitluse kokkulepitud tähtajal
Esitluse viis, selgus, arusaadavus	Õpilaste poolt tehtud esitlus on ülevaatlik, korrektses keeles, selge ja arusaadav
Hinnang meeskonnatööle	Õpilased on

2. Võimalused töömaailmas (tundi 10)

Õppe - ja kasvatus eesmärgid:

1. Mõistab enda arenguvõimalusi töömaailmas ja enda rolli piirkonna elu mõjutajana, lähtudes keskkonna toetavatest ja piiravatest teguritest
2. Kirjeldab iseenda tugevaid ja nõrku külgi vastavalt soovitud tööle ja tööturu võimalustele
3. Koostab isikliku karjääri- ja elukestva õppe plaani lähtudes iseenda soovidest, eeldustest ja oskustest

Õpitulemused

Õpilane:

1. kirjeldab iseenda tugevaid ja nõrku külgi ning keskkonna võimalusi ja ohte lähtudes õpitava valdkonna ettevõtluskeskkonnast
2. koostab juhendamisel karjääri- ja elukestva õppe plaani õpitavas valdkonnas

Õppesisu

Võimalused töömaailmas– ressursid, loodus- ja kultuurikeskkond, füüsiline keskkond; piirkonna ja minu enda vajadused ja võimalused; minu edu tee (kuhu tahan jõuda 35. eluaastaks, mida tahan saavutada), motivatsioonikirja, eluloo kirjelduse koostamine (legendi põhjal, konkreetse töökuulutuse alusel); elukutsed ja ametid täna ja tulevikus, elukestev areng (mida tahaksin elus ära teha, proovida, kogeda, õppida, millised takistused võivad ette tulla ja kuidas neid ületada);

Õppevara

Ülesanne 2. Mina õpitava valdkonna ettevõtliku töötajana

Ülesanne koosneb kolmest osast: eneseanalüüs, õpitava valdkonna ettevõtluskeskkond ja tegevusplaan töömaailmas toimetulekuks.

Kirjalik töö.

1. Eneseanalüüs

- a. Tutvu eneseanalüüsi erinevate õppematerjalidega, põhimõtete ja meetoditega
- b. erinevad enesehinnangu ja isiksuse testid
- c. Kirjelda iseenda tugevaid külgi, positiivseid omadusi või harjumusi
- d. Kuidas neid saab ära kasutada seoses õpitava erialaga?
- e. Kirjelda iseenda nõrku külgi, negatiivseid omadusi või harjumusi
- f. Kuidas neid saaks kõrvaldada või parandada seoses õpitava erialaga?

2. Ettevõtluskeskkond

- a. Millistes ettevõtetes võiksid leida erialast tööd?
- b. Kui keeruline on leida tööd õpitaval erialal?

- c. Millised on Sinu huvi ja vajadustega seotud ametikohad?
- d. Milliseid oma maakonna ettevõtteid Sa tead, kus on Sinu erialaga seotud ametikohti?
- e. Milliseid tööülesandeid tuleb täita erialasel tööil?
- f. Milline on selle tööga seotud tööaeg, töökorraldus, töövahendid jms?
- g. Mis on selles töös kõige tähtsam?
- h. Kellega tuleb selles töös koostööd teha?
- i. Millised masinaid ja seadmeid on selles töös vajalikud?
- j. Millised on võimalikud uuendused masinates, seadmetes?
- k. Millised on minu võimalused töömaailmas seoses õpitava erialaga?
- l. Millised on minu ohud või riskid seoses õpitava erialaga?

Kogu vastused 1b, 1d, 2k ja 2l tabelisse: näidisanalüüsi vorm

Minu tugevad küljed:	Minu nõrgad küljed:
Töömaailma võimalused:	Töömaailma ohud:

3. Tegevusplaan

- a. Millised on Sinu järgmised sammud arvestades koostatud analüüsi.
- a. Kirjelda ennast eduka ja ettevõtliku töötajana üks või mitu aastat pärast kooli lõpetamist ja eriala omandamist.
- b. Sõnasta see kirjeldus lühidalt ja kokkuvõtlikult, mõõdetava eesmärgina.
- c. Koosta tegevusplaan selle oma kirjeldatud eesmärgi täitmiseks juhendaja abiga.

Hindamismudel: Mina õpitava valdkonna ettevõtliku töötajana

Hindamise aspekt	Hindamiskriteerium
1) Eneseanalüüs	Enda tugevad ja nõrgad küljed seoses õpitava erialaga on loetletud, enda võimalused ja ohud töömaailmas seoses õpitava erialaga on esitatud.
2) Ettevõtluskeskkond	Õpitava erialaga seotud ettevõtluskeskkond on kirjeldatud vastavalt etteantud küsimustele.
3) Eesmärgi seadmine	Eesmärk eduka ja ettevõtliku töötajana töömaailmas on esitatud.
4) Tegevuskava	Eesmärgi täitmiseks vajalikud tegevused on sõnastatud.

3. Finantsid (10 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

1. märgib üles ühe nädala tulud ja kulud;
2. analüüsib nädala tulusid ja kulusid enda vajadustest ja soovidest tulenevalt;
3. koostab eesmärgipärase isikliku eelarve üheks kuuks;
4. mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi;
5. teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
6. oskab nimetada erinevaid finantsteenuseid;
7. saab aru, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks;
8. mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste seost võimalustega tööturul;
9. oskab näha ettevõtlust isikliku karjäärivõimalusena;
10. rahaga seotud otsuste tegemisel mõistab ja järgib ühiskonnas kokkulepitud seadusi ja väärtusi. Mõistab kokkulepete poolt- ja vastuargumente, oskab nende toel planeerida sobivaid tegevusi; *Idee – koostada Simulatsiooniülesanne, mis on mõistlik tegevus antud situatsioonis*
11. tegutseb teadliku tarbijana looduskeskkonnas ja ühiskonnas ettetulevate probleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Õppesisu

Tulud ja kulud. Töötasu tuluallikana. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Soovid, vajadused, kulutuste ja tulude planeerimine, eelarve. Isiklike ressursside piiratus, suurendamise võimalused ja valik. Teadlik ja keskkonda säästev tarbimine, eesmärgipärane finantsteenuste kasutamine.. Hariduse, oskuste ja kogemuste nõuded tööturul ja karjääri planeerimine.

Ülesanne 3.1. Minu nädala tulud ja kulud (10 tundi)

1. Meie vajadused ja soovid on tihtipeale suuremad meie võimalustest. Sõltuvalt sihtrühma võimekusest kasutage ülesandeks kahest väljapakutud variandist üht alljärgnevat:
 - a. Jaota loetelus olevad asjad/teenused selle järgi, mida Sul ilmtingimata vaja on (vajadus) ja ilma milleta saaksid hakkama (soov).
Loetelu asjadest/teenustest koosta vastavalt oma äranägemisele.
 - b. Loetle asju/teenuseid ja jaota nad kahte tulpale selle järgi, mida Sul ilmtingimata vaja on (vajadus) ja ilma milleta saaksid hakkama (soov).

2. Õppijad kirjutavad nädala (7 päeva) jooksul üles oma sissetulekud ja väljaminekud.

Tabel 1. Minu nädala sissetulekud ja väljaminekud

Kuupäev	Sissetulek	Kust tuli	Väljaminek	Millele kulus
Kokku				

Järeldus:

Järgmise nädala alguses tehke kokkuvõtted õpilase isikliku raha liikumisest (kuludest ja tuludest), arutlege, mis kulutus oli ilmtingimata vajalik, millest oleksid võinud loobuda. Võimalusel pikendage ülesannet näiteks 1 kuuni, tehes siiski iga nädal vahekokkuvõtteid. Sel juhul on võimalik kulutusi nädalate kaupa võrrelda.

3. Õppijad kavandavad ühe nädala väljaminekud arvestades oodatavaid tulusid

Tabel 2. Minu järgmise nädala sissetulekud ja väljaminekud

Kuupäev	Sissetulek	Kust tuli	Väljaminek	Millele kulus
Kokku				

Hindamine: Minu nädala tulud ja kulud

Hindamise aspekt	Hindamiskriteerium
Nädala tulude loetelu ja kirjeldus	Nädala tulud on kirja pandud ja nende allikad märgitud
Nädala kulude loetelu ja kirjeldus	Nädala kulud on kirja pandud ja on täpsustatud, millele raha kulus
Nädala tulude ja kulude plaan	Nädala kulud ja tulud on kavandatud vastavalt juhendile
Nädala tulude ja kulude plaani esitlus	Esitlemine sh kirjalikult on selge ja arusaadav

Juhtpartnerid:

Elluviija:

TARTU ÜLIKOOL

innove

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Partnerid:

TALLINNA
TEHNIKAÜLIKOOL

TALLINNA ÜLIKOOL

Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
WWW.EMU.EE

EESTI
KUNSTIAKADEEMIA

EESTI
ETTEVÕTLUSKÕRGGKOL
MAINOR

Estonian
Business
School

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

JA Eesti®
A Member of JA Worldwide

MAJANDUS- JA
KOMMUNIKATSIOONI-
MINISTEERIUM

RAHANDUSMINISTEERIUM

EESTI KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA
ESTONIAN CHAMBER OF
COMMERCE AND INDUSTRY

TÖÖANDJAD

teema / estonian service industry
association
teenusmajanduse koda